

بررسی تاریخ اسلام در حوزه اقیانوس هند و جنوب شرقی آسیا

مؤلف:

دکتر مهیم پویا

(عضو هیات علمی دانشگاه ولایت)

سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی

۱۳۹۴

سرشناسه	: پویا، مریم، ۱۳۴۹-
عنوان و نام پدیدآور	: بررسی تاریخ اسلام در حوزه اقیانوس هند و جنوب شرقی آسیا/ مولف مریم پویا.
مشخصات نشر	: تهران: سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۲۰۵ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۱۰۲-۷۹۳-۲
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: اسلام - اقیانوس هند، منطقه - تاریخ
موضوع	: اسلام - اقیانوس جنوب شرقی - تاریخ
شناسه افزوده	: سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی
رده‌بندی کنگره	: BP۱۶/۷۹۳-۲
رده‌بندی دیویی	: ۲۷/۹۱۵۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۰۱۲۹۷۰

بررسی تاریخ اسلام در حوزه اقیانوس هند و جنوب شرقی آسیا

مولف: مریم پویا

ناشر: سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی

چاپ: اول - ۱۳۹۴

شمارگان: ۱۰۰۰

قیمت: ۹۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۰۲-۷۹۳-۲

این اثر مشمول قانون حمایت مولفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است، هر کس به نام یا قلمی این اثر را بدون اجازه مولف (ناشر) نشر یا پخش یا عرضه نماید مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

سازمان انتشارات

نشانی سازمان انتشارات: تهران - خیابان انقلاب اسلامی - خیابان قیصرآزادی - خیابان شهدای ژاندارمری - پلاک ۷۲، تلفن: ۶۶۹۵۲۹۴۸

مرکز پخش:

خیابان انقلاب - بین فلسطین و چهارراه ولیعصر - جنب مؤسسه نمایشگاه‌های فرهنگی ایران - تلفن: ۶۶۴۸۷۶۲۵-۶

پایگاه اطلاع‌رسانی: www.isba.ir پست الکترونیکی: info@isba.ir فروشگاه اینترنتی: www.Jdbook.ir

مقدمه مولف

در این زمانه که بیش از هر روزگار دیگری، برخوردها و تصادمات و روابط میان ملل گوناگون موضوع روز شده است، یکی از مسائل و شاید یکی از اساسی‌ترین آنها مسئله تاریخ اسلام و حدود و ثغور آن در کشورهای جهان است. متأسفانه با اینکه ضرورت مبرم ایجاب می‌کند که این مسائل هر چه بیشتر و واضح‌تر بجزایر و تحلیل شود و در اختیار عموم طبقات به‌خصوص طبقه دانشجویان قرار گیرد، تا آنکه نویسندگان اطلاع دارد تاکنون هیچ اقدامی در این زمینه نشده است و کتاب حاضر اولین کتاب در موضوع خودش است. عالمان و اندیشمندانی که درباره تاریخ اسلام به اندیشه و پژوهش پرداخته‌اند، هر یک از زوایای خاص به تاریخ نگریسته و فوایدی را برای تاریخ و ضرورت مطالعه آن برشمرده‌اند. کتاب حاضر براساس "رفصل فعلی درس" بررسی تاریخ اسلام در حوزه اقیانوس هند و جنوب شرقی آسیا" تهیه شده است و در تنظیم محتوایی کتاب، تلاش بر آن بوده تا محتوا در قالب یک متن درسی سامان یابد. امید است کتاب حاضر کلید و هم مشوقی باشد برای افرادی که وقت و فرصت بیشتری دارند و حق مطلب را بهتر می‌توانند ادا کنند، چرا که در میان پیشنهادهایی که از جانب اساتید محترم این درس ارائه شده به اختلاف نظرهایی درباره قلمرو محتوایی این درس وجود داشت. در این نوشتار سعی شده است تا با قوت این دیدگاه‌ها مورد توجه قرار گیرد، اما بدون تردید مطالب عرضه شده نیاز به تکمیل دارد. بر این اساس به نظرات و پیشنهادهای اندیشمندان حوزه و دانشگاه به‌ویژه دانشجویان عزیز و اساتید محترم این درس به دیده منت می‌نگریم.

در پایان، ضمن تقدیر از تلاش‌های علمی همه عزیزانی که در تهیه این مجموعه یاورمان بوده‌اند، اذعان می‌دارد که با همه کوشش‌های به عمل آمده این متن را نمی‌توان متن کامل و بی‌نقص دانست. امید آن می‌رود که استادان محترم تاریخ اسلام و دیگر اندیشمندان گران‌قدر و دانشجویان عزیز پس از مطالعه، ما را در جهت تکمیل و تنظیم بهینه این نوشتار یاری رسانند و نظرات عالمانه خود را جهت رسیدن به متنی مطلوب و حتی المقدور جامع و بی‌نقص، برای ما ارسال دارند.

این انتظار که نوشته حاضر بتواند اذهان مستعد فراگیران را نسبت به مسایل اساسی تاریخ اسلام برانگیزد، مرحله‌ای از هدف است و حصول مراد اصلی در گرو رضایت خداوند متعال می‌باشد. مباد که نفس همیشه در کمین، آماره جهل را آگاهی، بوالهوسی را خدمت و خودخواهی را تکلیف بنمایاند. همواره به پروردگار متعال پناه می‌بریم و به لطف او امیدواریم.

دکتر مریم پویا

www.ketab.ir

پیش‌گفتار

شبه قاره هند بخش شبه جزیره‌ای جنوب آسیا است و در برگیرنده کشورهای هند، پاکستان، بنگلادش، نپال، بوتان و گاه میانمار (برمه) است. جایگاه هند در شبه قاره هند بر اهمیت این کشور در معادلات بین‌المللی افزوده است. کشور هند دارای تمدن و فرهنگی است که قدمت آن به بیش از سه هزار سال می‌رسد. این کشور سومین جمعیت مسلمان جهان را در خود جای داده است و هجده زبان رسمی و سی و پنج زبان رایج در آن وجود دارد.

هند یکی از بزرگ‌ترین کشورها به لحاظ جمعیت و نیز تنوع و کثرت اقوام، گروه‌ها و فرقه‌های مختلف است که موجب نوعی پیچیدگی در نظیر در این کشور گردیده‌است. مطالعات هند و هندشناسی با ایجاد بستر مناسبی جهت معرفی و آگاهی یافتن از تاریخ، تمدن، نظام سیاسی، ساختار اجتماعی و فرهنگی این کشور می‌تواند شرایط لازم جهت تحقق پژوهش‌ها و مطالعات بیشتر را در این زمینه فراهم سازد. مطالعات هند طبیعتاً میان رشته‌ای دارد و بر همین اساس از حوزه‌های مختلف علوم انسانی در تدوین این کتاب استفاده شده است. بر این اساس کتاب پیش رو تلاش نموده است تا بر اساس اطلاعات و مطالعات در دسترس، آرایه‌های مختلف به بررسی شبه قاره هند، جنوب شرقی آسیا و تاریخ اسلام و وضعیت مسلمانان در این بخش از جهان بپردازد. کتاب حاضر مشتمل بر هشت فصل تدوین گردیده است.

در فصل اول کلیاتی شامل مفاهیم و اصطلاحات، حدود جغرافیایی و منابع شبه قاره هند ارایه شده است و سپس در فصل دوم تحولات سیاسی و اجتماعی شبه قاره هند پیش از ورود مسلمانان به آن تشریح و تحلیل گردیده است.

فصل سوم به تبیین چگونگی ورود مسلمانان به هند از قرن اول هجری پرداخته است و بعد از آن در فصل چهارم فتوحات غزنویان در شبه قاره هند به دلیل اهمیت فعالیت‌های این سلسله در گسترش اسلام در شبه قاره ارایه شده است.

فصل پنجم روابط تجاری بنادر هند با مسلمانان و چگونگی نفوذ تدریجی اسلام در سواحل هند و جنوب شرق آسیا ارایه گردیده و در فصل ششم نقش عرفا و اهل تصوف در گسترش اسلام در شبه قاره هند بیان گردیده است.

پس از آن چگونگی نفوذ اسلام در سواحل جنوب شرقی آسیا در فصل هفتم بررسی گردیده است و نهایتاً با توجه به اینکه اندونزی پرجمعیت‌ترین کشور اسلامی است، در فصل هشتم علل پیشرفت اسلام در این کشور به طور اختصاصی بررسی گردیده است.

کتاب حاضر به عنوان یک کتاب مرجع برای استفاده اساتید و دانشجویان تدوین شده است. از استادان و صاحب‌نظران ارجمند تقاضا می‌شود با همکاری، راهنمایی و پیشنهادهای اصلاحی خود، مولف را در جهت اصلاح کتاب حاضر و تدوین دیگر آثار مورد نیاز جامعه دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران یاری رسانند. امید است این تلاش ناچیز گامی در جهت آشنایی هر چه بیشتر جامعه علمی کشور با سیر تاریخ اسلام در کشورهای شبه قاره هند باشد، این شاء الله.

دکتر مریم پویا

www.ketab.ir

فهرست

عنوان	صفحه
مقدمه	۵
پیشگفتار	۷
فصل ۱: کلیات: مفاهیم، اصطلاحات، حدود جغرافیایی، منابع	۱۵
۱-۱- شبه قاره هند	۱۵
۱-۱-۱- هند	۱۵
۲-۱-۱- پاکستان	۱۷
۳-۱-۱- بنگلادش	۲۰
۴-۱-۱- نپال	۲۱
۵-۱-۱- بوتان	۲۳
۶-۱-۱- میانمار	۲۴
۲-۱- تاریخ اسلام	۲۵
منابع	۲۹
فصل ۲: تحولات سیاسی و اجتماعی شبه قاره هند پیش از ورود مسلمانان	۳۱
۱-۲- مقدمه	۳۱
۲-۲- هندوستان از دورترین زمان تا رسوخ مغولان به این سرزمین	۳۲
۳-۲- پیدایش آیین‌های «بودا» و «جی نیزم»	۳۳
۴-۲- ظهور امپراتوران بزرگ در هند	۳۴
۵-۲- از پادشاهی هارشا تا نفوذ مغولان بر هند	۳۵
۶-۲- سلطنت مغولان (تیموریان هند) و هجوم استعمارگران اروپایی	۳۵
۷-۲- از قیام سیپوی تا تشکیل کنگره ملی هند	۳۸
۸-۲- تمدن هند	۳۹
۱-۸-۲- ویژگیهای تمدن هند	۴۲
۹-۲- تربیت در هند قدیم	۴۷
۱۰-۲- سیاست در هند	۴۸

منابع	۵۰
فصل ۳: تبیین چگونگی ورود مسلمانان به هند از قرن اول هجری	۵۱
۱-۳- چگونگی ورود اسلام به شبه‌قاره هند	۵۱
۳-۱-۱- ورود صنع آمیز	۵۱
۳-۱-۲- ورود نظامی	۵۲
۳-۱-۳- فتح گسترده سلطان محمود غزنوی	۵۳
۳-۱-۴- ورود تشیع به شبه‌قاره هند	۵۳
۳-۲- عوامل گسترش اسلام و تشیع در هند	۵۵
۲-۲-۱- مهاجرت	۵۵
۲-۲-۲- نزدیکی با ایران و زبان فارسی	۵۹
۳-۲-۱- حمایت صفویان از تشیع	۶۴
۳-۲-۲- ربط صفویان با تیموریان	۶۴
۳-۲-۳- روابط صفویان با حکومت‌های شیعی مستقل در دکن	۶۷
۳-۲-۴- ظهور حکومت‌های شیعی در هند	۶۸
منابع	۷۰
فصل ۴: فتوحات غزنویان در شبه‌قاره هند	۷۵
۴-۱- مقدمه	۷۵
۴-۲- غزنویان	۷۵
۴-۳-۱- سلطان محمود غزنوی (۳۸۸هـ/۹۹۸م - ۴۲۱هـ/۱۰۳۰م)	۷۷
۴-۳-۲- کشورگشایی	۷۸
۴-۳-۳- شخصیت سلطان محمود	۷۹
۴-۳-۴- وضعیت علم و ادب در دوران او	۷۹
۴-۳-۵- عقاید مذهبی محمود	۷۹
۴-۴- ظهور غزنویان	۸۰
۴-۵- حمله غزنویان به هندوستان	۸۱
۴-۶- اهمیت هندوستان برای غزنویان	۸۲
۴-۷- سقوط غزنویان در هندوستان	۸۳
۴-۸- فتوحات محمود در هند	۸۵
۴-۹- روابط محمود با قادر عباسی	۸۷
۴-۱۰- فتوحات سلطان محمود غزنوی	۸۸
منابع	۹۲

فصل ۵: روابط تجاری بنادر هند با مسلمانان و چگونگی نفوذ تدریجی اسلام در سواحل هند و

جنوب شرق آسیا ۹۳

۱-۵- مقدمه ۹۳

۲-۵- تاریخچه مناسبات اقتصادی هند با جزایر و سواحل خلیج فارس ۹۴

۳-۵- ضرورت مناسبات اقتصادی هند با جزایر و سواحل خلیج فارس ۹۶

۴-۵- مراکز مهم تجاری در خلیج فارس ۹۷

۱-۴-۵- بندر آبله ۹۸

۲-۴-۵- بصره ۹۹

۴-۵- سراف ۹۹

۴-۵- کیش ۱۰۰

۵-۴-۵- بندرهای هند ۱۰۱

۵-۵- تجارت مسلمانان با هند و اقدامات فرهنگی آنان ۱۰۱

۶-۵- روابط بازرگانی مسلمانان و هندوستان ۱۰۵

۷-۵- راه‌های تجاری دریایی ۱۰۸

۸-۵- راه‌های تجاری اروپا به هند در امپراطوری عربی (اسلامی) ۱۰۸

۹-۵- تاجران روس ۱۰۹

۱۰-۵- راه هند به خراسان ۱۱۰

۱۱-۵- فصل‌های مسافرت دریایی به سوی هند ۱۱۰

۱۲-۵- تجارت و محصولات هند ۱۱۰

۱۳-۵- محصولات و تجارت هند از نگاه جهانگردان مسلمان ۱۱۲

۱۴-۵- واردات هندوستان ۱۱۵

۱۵-۵- شواهدی از زبان عربی ۱۱۵

۱۶-۵- گواهی تورات درباره قدمت تجارت اعراب با هندیان ۱۱۵

۱۷-۵- هندیان و دریانوردی ۱۱۶

۱۸-۵- کشتی‌های دریای هند ۱۱۷

۱۹-۵- سود تجارت دریایی ۱۱۸

۲۰-۵- راهیابی مسلمانان از دریای مدیترانه به هندوستان ۱۱۹

۲۱-۵- گسترش نفوذ دین اسلام در شبه قاره هند ۱۲۰

۱-۲۱-۵- تعامل و تحول علمی و فرهنگی ۱۲۰

۲-۲۱-۵- مناظرات و مبادلات دینی و مذهبی ۱۲۵

منابع ۱۳۳

فصل ۶: نقش عرفا و اهل تصوف در گسترش اسلام در شبه قاره هند..... ۱۳۵

- ۱-۶- دورنمای عرفان در هند..... ۱۳۵
- ۲-۶- سلسله‌های عرفان اسلامی در هند..... ۱۳۶
- ۱-۲-۶- کبرویه..... ۱۳۶
- ۲-۲-۶- قادریه..... ۱۳۸
- ۳-۲-۶- سهروردیه..... ۱۳۸
- ۴-۲-۶- چشتیه..... ۱۴۱
- ۵-۲-۶- فردوسییه و شطاریه..... ۱۴۴
- ۶-۲-۶- نقشبندیه..... ۱۴۴
- ۷-۲-۶- نعمه اللهیه..... ۱۴۵
- ۱-۶- تصوف و سیاست در شبه قاره هند..... ۱۴۶
- ۴-۶- تصوف و آیین هندو..... ۱۴۷
- ۵-۶- اسلام و تصوف در کشورهای شبه قاره..... ۱۴۹
- ۶-۶- سهم عرفا در گسترش اسلام در بنگلادش..... ۱۵۰
- ۷-۶- تصوف در پاکستان..... ۱۵۵
- ۸-۶- تصوف در جنوب شرقی آسیا..... ۱۵۸
- منابع..... ۱۶۲

فصل ۷: چگونگی نفوذ اسلام در سواحل جنوب شرقی آسیا..... ۱۶۵

- ۱-۷- مقدمه..... ۱۶۵
- ۲-۷- جغرافیای آسیای جنوبشرقی..... ۱۶۶
- ۳-۷- گسترش اسلام در آسیای جنوبشرقی..... ۱۶۸
- ۴-۷- عوامل ورود و گسترش اسلام در آسیای جنوبشرقی..... ۱۷۰
- ۱-۴-۷- ورود اسلام در دوره تثبیت اسلام و دوره شکل گیری مذاهب و مکاتب کلامی و صوفیانه..... ۱۷۰
- ۲-۴-۷- نقش عامل خارجی در ورود و گسترش اسلام در منطقه..... ۱۷۱
- ۳-۴-۷- نقش عامل تصوف در فرایند صلح آمیز ورود اسلام به منطقه..... ۱۷۱
- ۴-۴-۷- تنوع زمانی، مکانی و فرهنگی موجود در فرایند اسلامی سازی در آسیای جنوبشرقی..... ۱۷۲
- ۵-۷- مسلمانان کشورهای جنوب شرق آسیا..... ۱۷۳
- ۶-۷- ظهور و گسترش اسلام در سرزمینهای آسیای جنوبشرقی..... ۱۷۵
- ۱-۶-۷- اسلام در مالزی..... ۱۷۵
- ۲-۶-۷- اسلام در اندونزی..... ۱۷۶
- ۳-۶-۷- اسلام در چین..... ۱۷۸

۱۸۲ ۷-۶-۴-اسلام در کره

۱۸۳ ۷-۶-۵-اسلام در مجمع الجزایر مالایا

۱۸۶ ۷-۶-۶-اسلام در هندوچین

۱۸۹ منابع

فصل ۸: بررسی علل پیشرفت اسلام در اندونزی ۱۹۱

۱-۸- تاریخچه اسلام در اندونزی ۱۹۱

۲-۸- توسعه دنیای اسلام در اندونزی ۱۹۳

۱-۲-۸- مناسبات اقتصادی و مبادلات فرهنگی ۱۹۴

۳-۸- اسلام و مسلمانان اندونزی ۱۹۹

۴-۸- اسلام شیعی در اندونزی ۲۰۲

۲۰۵ منابع